

КОМІТЕТ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
з питань прав людини, деокупації та реінтеграції
тимчасово окупованих територій України,
національних меншин і міжнаціональних відносин

вул. М. Грушевського, 5, м. Київ, 01008, www.rada.gov.ua

До реєстр. № 13169 від 11.04.2025

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

Комітет Верховної Ради України з питань прав людини, деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій України, національних меншин і міжнаціональних відносин (далі – Комітет) на своєму засіданні, проведеному 30 жовтня 2025 року (протокол № 137), розглянув проєкт Закону про внесення змін до Закону України "Про національні меншини (спільноти) України" та деяких інших законодавчих актів України щодо вдосконалення захисту прав національних меншин (спільнот) із використання офіційних мов Європейського Союзу для сприяння європейській інтеграції України, реєстр. № 13169 від 11.04.2025, поданий народним депутатом України Шуфричем Н.І. (далі – законопроект).

Відповідно до пояснювальної записки метою прийняття законопроекту є «вдосконалення законодавчого регулювання дотримання прав та свобод осіб, які належать до національних меншин (спільнот), та правових засад державної політики у сфері захисту та забезпечення прав національних меншин (спільнот) України. Для усунення ряду правових неточностей запропоновані положення, які стосуються вільного здійснення теле- радіомовлення, питання вказівників та дається доручення Міністерству освіти і науки забезпечити розроблення та укладення тестів з математики, біології, географії, фізики, хімії мовою корінних народів України та національних меншин (спільнот), мови яких є офіційними мовами Європейського Союзу».

Для досягнення вищезазначеної мети законопроектом вносяться зміни до законів України «Про національні меншини (спільноти) України», «Про забезпечення функціонування української мови як державної», «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про місцеві державні адміністрації», «Про рекламу» та «Про медіа», відповідно до яких пропонується змінити порядок використання мов національних меншин (спільнот) та корінних народів України, зокрема: закріпити право громадян, які належать до національних меншин (спільнот) України, мови яких є офіційними мовами Європейського Союзу поряд із державною мовою, використовувати своє прізвище ім'я (по батькові) рідною мовою згідно із традиціями та правописом цієї мови, а також право на їх офіційне визнання; встановити, що в населених пунктах, в яких традиційно проживають особи, які належать до національних меншин (спільнот), мови яких є офіційними

мовами Європейського Союзу, написи офіційних назв на вивісках органів місцевого самоврядування, комунальних підприємств, виконані державною мовою повинні дублюватися мовами національних меншин (спільнот); забезпечити використання мов корінних народів України, національних меншин (спільнот), мови яких є офіційними мовами Європейського Союзу на рівні з державною мовою при здобутті освіти, науковій діяльності, у приватному та публічному спілкуванні; передбачити, що представникам національних меншин (спільнот) гарантується право вільного використання жестової мови національної меншини (спільноти); визначити, що в населених пунктах, в яких частка осіб, які належать до національної меншини (спільноти), складає значну частину населення, дозволяється використання відповідної мови національної меншини (спільноти), яка є офіційною мовою Європейського Союзу, на рівні із державною мовою; встановити заборону обмеження міжособистісного спілкування, яке здійснюється мовами національних меншин (спільнот), мови яких є офіційними мовами Європейського Союзу.

Головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради України у своєму висновку висловлює суттєві зауваження до законопроекту.

Міністерство молоді та спорту України, Міністерство національної єдності України, Міністерство культури та стратегічних комунікацій України не підтримують законопроект.

Міністерство фінансів України у своєму висновку висловлює зауваження до законопроекту та зазначає, що його розгляд можливий у разі врахування викладених зауважень і надання фінансово-економічних розрахунків до законопроекту та пропозицій щодо джерел здійснення додаткових видатків.

У висновку Державної служби України з етнополітики та свободи совісті викладено низку зауважень до законопроекту.

Уповноважений із захисту державної мови (*Т. Кремень*) пропонує відхилити законопроект, як такий, що суперечить Конституції України.

Уповноважений Верховної Ради України з прав людини не підтримує законопроект.

Під час обговорення народні депутати України – члени Комітету акцентували увагу на значну кількість наявних зауважень до законопроекту, одне із ключових з яких полягає в тому, що проєкт Закону не забезпечує належного балансу в правовому регулюванні конституційних цінностей, таких як «державна мова» та «мови національних меншин», що є важливим чинником забезпечення взаєморозуміння між усіма мовними групами населення країни.

Основна ідея законопроекту передбачає сприяння державою вільному розвитку, використанню і захисту мов національних меншин (спільнот), *мова яких є офіційною мовою Європейського Союзу*. Ця пропозиція не узгоджується з частиною третьою статті 10 Конституції України, згідно з якою в Україні гарантується вільний розвиток, використання і захист мов національних меншин України (*незалежно від того, чи є такі мови офіційними мовами Європейського Союзу*). Пропоновані зміни встановлюють необґрунтовану перевагу одних мов

над іншими, створюють ризик дискримінації національних меншин (спільнот), мови яких не належать до офіційних мов ЄС, та порушують принцип рівності у забезпеченні мовних прав усіх національних меншин (спільнот) України.

Значна частина запропонованих законопроектів змін призведе до *звуження сфер використання* державної мови. Вказане не узгоджується з позицією Конституційного Суду України, викладеною у його Рішенні у справі за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» від 14.07.2021 № 1-р/2021, відповідно до якої мета державної мовної політики - захистити державну мову як важливий і дієвий інструмент забезпечення єдності держави та її національної безпеки. Будь-які зазіхання на юридичний статус української мови як державної на території України неприпустимі.

Низка запропонованих законопроектів змін до законів потребуватиме додаткових видатків із державного та місцевих бюджетів. Водночас, всупереч вимогам статті 27 Бюджетного кодексу України, до законопроекту не додано фінансово-економічного обґрунтування з необхідними розрахунками та пропозиціями щодо джерел покриття відповідних витрат.

В законопроекті пропонується врегулювати суспільні відносини, які значною мірою вже є врегульованими в чинних нормах. Вказане суперечить вимогам законодавчої техніки щодо уникнення дублювання правових положень у межах одного нормативно-правового акту.

Прийняття законопроекту фактично призведе до порушення прав інших національних меншин (спільнот), мови яких не відносяться до офіційних мов Європейського Союзу.

З урахуванням зазначеного, беручи до уваги значну кількість зауважень до проєкту Закону, а також позиції центральних органів виконавчої влади, Комітет ухвалив наступне рішення:

1. Рекомендувати Верховній Раді України проєкт Закону про внесення змін до Закону України "Про національні меншини (спільноти) України" та деяких інших законодавчих актів України щодо вдосконалення захисту прав національних меншин (спільнот) із використання офіційних мов Європейського Союзу для сприяння європейській інтеграції України, реєстр. № 13169 від 11.04.2025, поданий народним депутатом України Шуфричем Н.І., за наслідками розгляду у першому читанні відхилити.

2. Під час розгляду на пленарному засіданні Верховної Ради України співдоповідачем з цього питання визначити народного депутата України - голову Комітету Верховної Ради України з питань прав людини, деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій України, національних меншин і міжнаціональних відносин Задорожного Андрія Вікторовича.

Голова Комітету

А. ЗАДОРЖНИЙ

